

Μια συνάντηση δημιουργίας στη Βενετία, στα τέλη του 16ου αιώνα

Venetia quasi alterum Byzantium⁽¹⁾

Η Βενετία, γράφει ο Giorgio Ravegnani στο βιβλίο του «Bisanzio e Venezia», επιχειρώντας να αναλύσει το πλέγμα των πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών της σχέσεων με τη μητέρα πόλη της βυζαντινής αυτοκρατορίας, «γεννιέται βυζαντινή στον VI αιώνα και ως τέτοια παραμένει στον ύστερο Μεσαίωνα, τουλάχιστον έως τον IX αιώνα».

Όταν η πολιτική υποταγή της άρχισε να υποχωρεί, σταδιακά εγκαθιδρύθηκε μια άλλη, πάντοτε όμως στενή σχέση, προορισμένη να διαρκέσει, σε διαφορετικές μορφές. Η Βενετία από τον 12ο αιώνα, ακολουθώντας την ισχυρή εμπορική της προδιάθεση, προσανατολίστηκε ανατολικά και επιβεβαιώθηκε για αιώνες ως μεσογειακή δύναμη, ως ενδιάμεσος σταθμός των δύο κόσμων: Ανατολής και Δύσης.

Η πόλη της Λιμνοθάλασσας αντλεί ευρέως οφέλη από την προνομιακή σχέση με το Βυζάντιο, όχι μόνον από τα εμπορικά προνόμια που της αποδίδονται. Από το Βυζάντιο, φθάνουν πρότυπα οργάνωσης και κοινωνικής ζωής, αφού «...σε κάθε τομέα της τέχνης και της βιομηχανίας, οι Βυζαντινοί, κληρονόμοι των κλασικών γνώσεων, διαπρέπουν... Στο Βυζάντιο εμπνέονται η Αρχιτεκτονική και οι Τέχνες...» (Maurizio Zorzi).

Το Βυζάντιο είναι δάσκαλος στην τεχνολογία, από τη ναυπηγική, έως στα όπλα.

Και όπως τονίζουν οι Sergio Bettini και Giandomenico Romanelli, «...άλλοτε οικειοποιούμενη ακέραιη την ιδανική κληρονομιά του και άλλοτε αντιδρώ-

ντας προς αυτή, με ένα είδος πολύπλοκης και ενδιαφέρουσας άρνησης...».

Η ιστορία της σχέσης με τη Βενετία, δεν τελειώνει με την πτώση του Βυζαντίου -την εκχριστιανισμένη και εξελληνισμένη ρωμαϊκή ανατολική αυτοκρατορία με έδρα την Κωνσταντινούπολη (Γλύκατζη - Αρβελέρ), η οποία εκτυλίχθηκε αντίστροφα για ορισμένες εδαφικές ενότητες του, με επιπελικό ενδιαφέρον για τα συμφέροντα της Γαληνοτάτης.

Πολλά στοιχεία του Βυζαντίου συνεχίζουν να επιβιώνουν στη Βενετία. Εκεί βρίσκουν καταφύγιο αρκετοί κατατρεγμένοι Έλληνες μετά την Άλωση, οι οποίοι θα εισφέρουν αποφασιστικά στην αφύπνιση του ενδιαφέροντος για την κλασική Παιδεία, που έχει αρχίσει ήδη να συντελείται.

Δημιουργείται με το χρόνο μια ανθηρή κοινότητα, αναγνωρισμένη από τις ενετικές αρχές, με ισοχρή παρουσία.

Αντώνιος Βασιλάκης: Μια ξεχωριστή παρουσία στην «Arte Venexiana»

Στην Άνασσα της Αδριατικής, σε ένα κλίμα που προαναφέρθηκε, φθάνει και εγκαθίσταται ο γεννημένος στη Μήλο, Αντώνιος Βασιλάκης (1556-1629) με τα δύο του αδέρφια, μετά την απώλεια του πατέρα τους.

Ο δεκαπεντάχρονος Βασιλάκης, με μεγάλη κλίση στη ζωγραφική, εγγράφεται για τρία χρόνια στη Σχολή του φημισμένου Paolo Veronese, ο οποίος σύμφωνα με το βιογράφο του διακεκριμένου Μήλιου και μαθητή του Carlo Ridolfi, τον φθόνησε και τον έδιωξε.

Αργότερα, συνεργάστηκε με

τον άλλο κορυφαίο ζωγράφο της εποχής του, τον Tintoretto. Στη συνέχεια, δημιούργησε τη δική του σχολή, την Scuola dell'Aliense, προσωνύμιο που του αποδόθηκε λόγω της ξένης -ελληνικής- καταγωγής.

Υπήρξε μέλος από το 1584 της ελληνικής αδελφότητας της Βενετίας και της αδελφότητας των Βενετών ζωγράφων και αργότερα «gastaldo» αυτής της συντεχνίας.

Ο Aliense είχε μια μοναδική εξέλιξη στη βενετσιάνικη αναγέννηση.

Ο Marco Boschini στο βιβλίο του «Ricche Miniere della Pittura Veneziana» (1674), τον κατατάσσει ανάμεσα στους μεγαλύτερους ζωγράφους της εποχής του:

Palma il Giovane, Leonardo Corona, Andrea Vicentino, Sante Peranda, Antonio Aliense, Pietro Malombra και Girolamo Pilotto -συγκρινόμενος για ορισμένους, μόνον με τον Palma il Giovane.

Η αποκατάσταση του Palazzo Ducale από την πυρκαγιά που αποτέφρωσε σημαντικό μέρος του Παλατιού των Δόγηδων το 1577, του έδωσε τη δυνατότητα να ξεδιπλώσει τη δημιουργικότητά του: Κλήθηκε ως ένας από τους κορυφαίους δημιουργούς, να φιλοτεχνήσει ένα μεγάλο αριθμό έργων -από τα περισσότερα, σε σχέση με τους συναδέλφους του-, πλάι στους Tiziano, Longo, Montemezzano, Veronese, Tintoretto, Palma il Giovane.

Έργα του κοσμούν και σήμερα τις μεγαλοπρεπέστερες εκκλησίες και μοναστηριακά συγκροτήματα της Βενετίας:

Άγιος Μάρκος, Άγιος Γεώργιος των Ελλήνων, San Zaccaria, San Giovanni e Paolo, San Marziale, San Vitale, San Giorgio Maggiore,

του ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡ. ΤΣΕΤΣΗ*

* Αρχιτέκτονας - Πολεοδόμος, UIA Venezia

Le Zitelle, San Francesco della Vigna, Angelo Raffaele, San Giovanni Elemosinario, San Pietro di Castello, San Teodoro και το συγκρότημα Seminario Patriarcale, του αρχιτέκτονα Baltassare Longhena.

Έργα του βρίσκονται επίσης στο Museo Civico Correr και στο Palazzo Loredan.

Εντυπωσιακή είναι και η παραγωγή του και εκτός Βενετίας. Νωπογραφίες και διακόσμηση στην έπαυλη Noventa Vicentina, στην Padova, στο Treviso, στον Duomo di Salo, στο San Pietro di Perugia, στο Belluno. Πίνακές του βρίσκονται στην Πνακοθήκη Uffizi στη Φλωρεντία.

Έργα του διασώζονται στο Μουσείο Εικαστικών Τεχνών της Βουδαπέστης, στο Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου (Εργίνα Ξυδού) και στη Ρωσία, όπου μεταφέρθηκαν μετά την κατάλυση του ενετικού κράτους, από τον Ναπολέοντα (Σίμος Συμεωνίδης).

Ο Andrea Palladio και οι καταβολές του θεωρητικού του υπόβαθρου

Ο Palladio (1508-1580) -προσωνύμιο που προέρχεται από τη Θεά της Σοφίας Παλλάδα Αθήνα-γεννήθηκε στην Padova.

Το πραγματικό του όνομα ήταν Andrea di Piero και έμελλε να είναι ένας από τους αρχιτέκτονες με τη μεγαλύτερη επιρροή στην ιστορία της Αρχιτεκτονικής.

Η ιδέα να δημοσιεύσει τη δική του αρχιτεκτονική πραγματεία ωρίμασε, ενόσω εικονογραφούσε την έκδοση του Βιτρούβιου από τον Daniele Barbaro. Ο τελευταίος υπήρξε μεγάλος συλλέκτης από ελληνικούς κώδικες, και μελετητής μαθηματικών και αρχιτεκτονικής, μεταφραστής του Ρωμαίου μηχανικού και άξιου κληρονόμος της πολιτιστικής παράδοσης της οικογένειάς του, που έδωσε ορισμένους από τους σημαντικότερους ελληνιστές της εποχής (Marino Zorzi).

Η έκδοση αυτή, που περιέχει

μια σχολιασμένη μετάφραση των 10 βιβλίων στα ιταλικά, σηματοδοτεί «έναν επόμενο σταθμό στη δεσπόζουσα παρουσία του συγγραφέα στην παιδεία της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης» (Antonio Corso).

Το σύγγραμμα του συμμετέχοντος στην εικονογραφία, Andrea Palladio, 14 χρόνια αργότερα στη Βενετία (1570), «I Quattro libri dell'architettura», φέρει στη δομή και στο περιεχόμενο ανεξίτηλο το αποτύπωμα του Μάρκου Πολλίωνα Βιτρούβιου, ενός συγγραφέα και μηχανικού με βαθιά ελληνική παιδεία, μελετητή και γνώστη του Ερμογένη, που είχε εξαιρετική απήχηση στην Αναγέννηση (S. Ferri, S. Maggi) και ο οποίος (ο Βιτρούβιος) «μεταφέρει ατόφια τα ελληνικά επιτεύγματα πλήθους οικοδομικών εφαρμογών, οι οποίες, άλλωστε, είναι και το κύριο αντικείμενό του» (Θ. Τάσιος).

Πριν από τον Daniele Barbaro, δύο άλλοι λόγιοι μέντορές του, του είχαν δείξει την πορεία στα κλασικά πρότυπα: ο Giangiorgio Trissino (1478-1550) και ο Alvise Comaro (1484-1566).

Η δισταύρωση και δύο δημιουργών

Το 1574, η Δημοκρατία της Βενετίας, εμπιστεύεται στον Palladio τα σχέδια μιας προσωρινής **τιμητικής Αψίδας**, επί ευκαιρίας της επίσκεψης του Enrico Valois III στη Λιμνοθάλασσα. Η ζωγραφική είναι των Veronese και Tintoretto και βοηθός τους ο νεαρός τότε Aliense. Η πρόχειρη κατασκευή -η απεικόνιση της οποίας σώζεται σε χαρακτηριστικό- θα καταστήσει τη Λεκάνη του Αγίου Μάρκου «την πρώτη και μοναδική υδάτινη πλατεία ή θέατρο του κόσμου» (V. Fontana).

Το 1565 ανατέθηκε στον Palladio να σχεδιάσει τη νέα εκκλησία του Τάγματος των Βενεδικτίνων στο νησί του **Αγίου Γεωργίου του Μειζονος** (San Giorgio Maggiore), στη νότια Λεκάνη του Αγίου Μάρκου.

Το 1580, ζητήθηκε στον

(α)

Aliense, από τους Βενεδικτίνους μοναχούς να σχεδιάσει για τον κεντρικό βωμό του ναού, το αρχέτυπο ενός ορειχάλκινου συμπλέγματος (α), που αντιπροσωπεύει την Αγία Τριάδα και τους Τέσσερις Ευαγγελιστές να στηρίζουν την Υδρόγειο. Στα σχέδια έδωσε μορφή ο Gerolamo Campagna, επιλογή του Μήλιου ζωγράφου.

Ένα άλλο έργο του, όχι μακριά από το προηγούμενο, με πρόσοψη στο κανάλι της Giudecca, αφορά στην εκκλησία **Le Zitelle**. Η κατασκευή άρχισε το 1580 και ολοκληρώθηκε το 1586. Τόσο η ακριβής συνεισφορά του Palladio, όσο

(β)

και στοιχεία για την κατασκευή του δεν είναι σαφής.

Στο ναό, υπάρχει ο πίνακας του Βασιλάκη «Η Παρθένος, ο Άγιος Φραγκίσκος και ο Επίτροπος F. Contarini» (β).

Η παρέμβαση του Andrea Palladio στην εκκλησία San Francesco della Vigna, εστιάστηκε στη διαμόρφωση της πρόσοψης του κτιρίου (μετά το 1562), η οποία οικοδομήθηκε με τροποποιήσεις, πάνω σε ένα μοντέλο του Jacopo

Sansovino (1534). Το παρεκκλήσι Giustinian κοσμούν δύο πίνακες του Βασιλάκη, εν μέσω ενός Veronese: «Η Παρθένος του ναού, με το Θείο Βρέφος» και «Η Παρθένος, το Θείο Βρέφος και οι Ποιμένες», αρχές του XVII αιώνα, ενώ στο παρεκκλήσι S. Pasquale Baylon, υπάρχει ένας ακόμη πίνακας, που αποδίδεται στον Έλληνα ζωγράφο.

Η ανακαίνιση της όψης του **ναού San Pietro di Castello** στο ανατολικό άκρο της πόλης, πραγματοποιήθηκε πάνω σε αρχικά σχέδια του Palladio, από τον Francesco Smeraldi. Πάνω από την κύρια είσοδο υπάρχει πίνακας που συνυπογράφουν οι Pietro Malombra (1556-1618) και ο Βασιλάκης.

Υπάρχει πλούσια συλλογή έργων του Aliense στην έπαυλη του γερυσιαστή Giovanni Barbarigo στη Noventa Vicentina -κτίριο, το οποίο είχε αποδοθεί αρχικά στον Andrea Palladio.

Ο κατάλογος δεν έχει κλείσει (Scuola dei Mercanti κ.ά.). Ένα κεφάλαιο με πολύπλευρο ενδιαφέρον, προς διερεύνηση.

Ι. Βησσαρίωνας

Ανέχειας και Υποταγής Εγκώμιον

ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

του ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Οι καπιταλιστικές κοινωνίες των αστικών δημοκρατιών -τις οποίες και εγώ μέχρι προ 16 μηνών υπηρέτησα- υποτάσσονται βαθύτερα και ευκολότερα στην αυτοκρατορία της αγοράς υπό καθεστώς οικονομικής κρίσης. Την έρχουν βέβαια δημιουργήσει μεθοδικά και από βάθος χρόνου οι παγκόσμιοι ιερείς της, αξιοποιώντας και τις αδυναμίες, την κοντόφθαλμη πολιτική ή και την ανοχή των εκάστοτε κοσμικών εξουσιών. Ζούμε τη βύθιση των κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων και στη δική μας χώρα -διαίτερα οδυνηρή για τη νέα γενιά. Αναγνωρίζουμε την άμεση ή έμμεση ευθύνη για το δραματικό οικονομικό και ταξικόπισωγύρισμα όσων είχαμε κατά καιρούς σημαντικές θέσεις στο εκπαιδευτικό και διοικητικό μας σύστημα και διαπιστώνουμε ότι η μακρόχρονη ενδοτικότητα της αστικής μας τάξης στις πιέσεις και τις σειρήνες της αγοράς συρρίκνωσε τα φυλετικά μας προτερήματα και διόγκωσε τα ελαττώματα. Οφείλουμε, λοιπόν, να αναθεωρήσουμε, επιτέλους, ορισμένα κοινωνικοπολιτικά «πιστεύω» μας.

Εστιάζοντας στο φλέγον πρόβλημα των 110.000 συναδέλφων - μελών του ΤΕΕ, μελέτησα με προσοχή τα επιχειρήματα για το άνοιγμα του δήθεν «κλειστού» επαγγέλματός μας και αυθόρμητα σχημάτισα τον σκωπτικό τίτλο και υπότιτλο αυτής της παρέμβασης, διαθέτοντας το προσωπικό πλεονέκτημα της αντικειμενικής κρίσης: Εδώ και είκοσι δύο χρόνια έχω διακόψει τις δραστηριότητές μου ως ελεύθερος επαγγελματίας μηχανικός και έκτοτε απέχω σχολαστικά από άμεσα ή έμμεσα σχετικά συμφέροντα. Διαπιστώνω, λοιπόν, ως αποστασιοποιημένος από τις προσωπικές επιπτώσεις, αλλά και ενεργός πολίτης, την επιχειρούμενη, από την «αγορά» -όπως και σε πολλούς άλλους επιστημονικούς κλάδους- εξαθλίωση και συνακόλουθη υποταγή των ελεύθερων μηχανικών.

Πράγματι, καταργούνται με εντολές του διεθνούς οικονομικού ιερατείου όλα τα κατώτατα όρια των αμοιβών και αγνοείται προκλητικά ότι έχουν υπολογιστεί με αναλυτικά και αντικειμενικά κριτήρια, μετά από δημόσια διαβούλευση και βάσει ενός ελάχιστου ανεκτού ημερομισθίου. Καταργείται, δηλαδή, ουσιαστικά το κατώτα-

το όριο του ημερομισθίου ενός μηχανικού και επομένως η κυρίαρχη αγορά τον περιορίζει σε μια μόνον ρεαλιστική δυνατότητα επιβίωσης: Υπαλληλική προσφορά διατεταγμένων υπηρεσιών κατά τις μισθολογικές και τεχνικές επιθυμίες επενδυτών των μεγάλων εταιρειών, δηλαδή υποταγή της αντικειμενικής επιστημονικής του άποψης στον προφανή στόχο της μεγιστοποίησης του ιδιωτικού επιχειρηματικού κέρδους.

Ακυρώνεται, επομένως, επί της ουσίας ως ουτοπική, η σημερινή δυνατότητα ελεύθερης άσκησης του επαγγέλματος κατά την αδέσμευτη κρίση κάθε επιστήμονα, π.χ. των μελετητών - μηχανικών δημόσιων ή ιδιωτικών έργων, διότι τους οδηγεί στην οικονομική εξαθλίωση: Η απελπισία των δεκάδων χιλιάδων ανέργων, νέων κυρίως, μηχανικών και η απληστία των επενδυτών, οικονομικά ισχυρών ομίλων που μπορούν να προσφέρουν ακόμα και δωρεάν τις καθοδηγούμενες από τους ίδιους μελετητικές υπηρεσίες, θα εξοντώσουν όλες τις ανεξάρτητες τεχνολογικές προσεγγίσεις για τα προς επίλυση προβλήματα των τεχνικών έργων. Πώς φτάσαμε σε αυτό το παγκόσμιο ασφυκτικό εργασιακό περιβάλλον, μικρό υποσύνολο του οποίου είναι η ανέχεια και η υποταγή των συναδέλφων μηχανικών; Επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας, λίγα σημεία της στελούς προσωπικής μου αναζήτησης, μέσα από μια συνοπτική διαχρονική σκιαγραφία, με την ελπίδα ότι θα βοηθήσουν στο «διά ταύτα».

Ξεκινήσαμε την πορεία μας εδώ και 100.000 χρόνια, περίπου, με την έξοδό μας από την Αφρική για την εγκατάσταση στο σύνολο του πλανήτη μας. Το μέγιστο διάστημα αυτής της οδύσσειας ζήτησα ως ελεύθεροι κυνηγοί - τροφοσυλλέκτες, οργανωθήκαμε σε ομάδες οικογενειών των 20 έως 70 ατόμων, αλλά δεν εγκλωβιστήκαμε χωρικά ή κοινωνικά. Με την ανακάλυψη, όμως, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, εδώ και 12.000 χρόνια, στη Μεσοποταμία, οι αναπτυξιακές μας δυνατότητες βελτιώνονται θεαματικά και τα κοινωνικοοικονομικά μας δεδομένα ανατρέπονται: Δημιουργήθηκε μια πολλαπλάσιας ισχύος παραγωγική βάση για τις θεμελιώδεις ανάγκες της διατροφής και

της ένδυσής μας, οι ομάδες ενώθηκαν σε «φυλές» γύρω από την πολύτιμη πλέον, γεωργοκτηνοτροφική γη, γεννήθηκαν, όμως, και οι πρώτοι συλλογικοί πειρασμοί, οι γείτονες στοχοποιούν τα πλεονάσματα των αγαθών.

Τα πρώτα 6.500 προϊστορικά χρόνια της γεωργοκτηνοτροφίας, η παραγωγή και διάθεση αυτών των πλεονασμάτων ενίσχυσε το αίσθημα ασφάλειας των φυλών για το κοινό μέλλον τους, χωρίς να δημιουργούνται κοινωνικές διαστρωματώσεις, δηλαδή μόνιμα ιδιοκτησιακά και εξουσιαστικά προνόμια σε μειοψηφίες. Στη συνέχεια, όμως, περί το 3.500 π.Χ., λίγο πριν από την ανακάλυψη της γραφής και το ξεκίνημα της Ιστορίας, η αύξηση των αγαθών και των πληθυσμών, ώθησε στη μετάβαση από την εξειδίκευση και τη διαβάθμιση των ρόλων στη φυλή, στο διαχωρισμό της σε τάξεις, στη μόνιμη διαστρωμάτωση. Κυρίαρχησε, δηλαδή, η απληστία και αλαζονεία μιας άρχουσας ομάδας που οδήγησε στην ανάληψη - απάνθρωπη εκμετάλλευση της πλειοψηφίας, κυρίως με την επιβολή καταναγκαστικής ή εξαρτημένης εργασίας για τη φθηνή γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή και την ανταλλαγή των πλεονασμάτων με άλλα αγαθά κατοχύρωσης και επίδειξης της εξουσίας, όπως ανάκτορα με υπηρετικό - φυλακτικό προσωπικό και διακοσμητικά πολύτιμα μέταλλα.

Επομένως, είναι βαθιές οι ρίζες, ο «καπιταλισμός» και η «αγορά», υπό την απλή έννοια της κατοχής, εκμετάλλευσης και πώλησης των προϊόντων ενός παραγωγικού κεφαλαίου, ξεκίνησαν εδώ και 5.500 χρόνια. Η εποχή αυτή του γεωργοκτηνοτροφικού καπιταλισμού κράτησε πέντε ολόκληρες χιλιετίες και έδωσε περί το 1500 μ.Χ., με το τέλος του ευρωπαϊκού μεσαίωνα: Η κραταιά φεουδαρχία έδωσε την πρώτη θέση στον εμπορικό (16ος, 17ος αιώνας) και στη συνέχεια στο βιομηχανικό (18ος αιώνας και μετά) καπιταλισμό. Όμως και η νέα κυρίαρχη εμποροβιομηχανική τάξη της αναγεννημένης μεταμεσαιωνικής Ευρώπης αν και στηρίζεται στον ορθολογισμό, διαπράττει το μοιραίο και ιστορικό για τις εκάστοτε ηγετίδες τάξεις, κοινωνικό λάθος: Αρχίζει να κίτζει και να προβάλλει την απληστία και την αλαζονεία της, δημιουργώντας μια νέα και χειρότερη «αγοραία» έκδοση των κοινωνικών καταχρήσεων της φε-

ουδαρχικής εποχής. Εκμεταλλεύεται την απαλλαγή από τις υποκριτικές ηθικές δεσμεύσεις της καθολικής εκκλησίας, παραβλέπει προκλητικά τις περί λιτότητας και εγκράτειας αρχές της φιλελεύθερης προτεσταντικής μεταρρύθμισης και δεν αισθάνεται την υποχρέωση της στοιχειώδους φροντίδας για την εξαθλιωμένη εργατική τάξη.

Οι παρέχοντες τις υπηρεσίες τους εργάτες, διοικητικοί υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες, επιστήμονες και μη, αρχίζουν να οργανώνουν τις αντιστάσεις και τους αγώνες τους σ' αυτή την εξοντωτική εκμετάλλευση διότι αντιλαμβάνονται ότι με τον πολλαπλασιασμό της οικονομικής δύναμης της «αγοράς» υποπολλαπλασιάζεται η δική τους κοινωνική και οικονομική θέση: Την υποταγή του δουλολάοικου στο φεουδάρχη της γεωργοκτηνοτροφικής εποχής, στο πλαίσιο μιας προσωπικής σχέσης εξάρτησης, αντικατέστησε η σχεδόν άνευ όρων παράδοση του μη κεφαλαιούχου εργαζομένου στην υπερεκμετάλλευση και απληστία της απρόσωπης εμπορικής και βιομηχανικής εταιρείας και στο έλεος και την αβεβαιότητα της προσφοράς και της ζήτησης. Στη Γαλλική Επανάσταση, έχει άλλωστε επικρατήσει πλήρως η κατέχουσα τα νέα μέσα παραγωγής εμποροβιομηχανική αστική τάξη, που φρόντισε να πνίξει στο αίμα, όχι μόνο μέρος της παλαιάς φεουδαρχικής αριστοκρατίας, αλλά και τα ζωντανά στελέχη των εργατικών-λαϊκών κινημάτων. Μια διαδρομή στα αποτελέσματα των διεκδικήσεων των εργαζομένων στον καπιταλιστικό κόσμο από τον 19ο αιώνα μέχρι και τις πρώτες τέσσερις δεκαετίες του 20ού, δείχνει ότι η κυρίαρχη εμποροβιομηχανική αστική τάξη δε δίστασε να προχωρήσει και στις πιο ανίερές συμμαχίες, προκειμένου να τα περιορίσει στο ελάχιστο δυνατό.

Μόνο μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και καθ' όλη τη διάρκεια της «κείνσιανής» τριακονταετίας (1945-1975) ζήσαμε μια κοινωνική όραση, με την ουσιαστική ενίσχυση του κράτους πρόνοιας σε όλες του τις συνιστώσες. Όμως η ανελέητη «αγορά» δεν το έβαλε κάτω: Με αφορμή τις συνέπειες της πετρελαϊκής κρίσης του 1971 η αποτυχημένη -και υπεύθυνη σε μεγάλο βαθμό για τη δημιουργία των φασιστικών καθεστώτων που οδήγησαν στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο- κλασική οικονομική παράδοση του «laissez-faire», επανέρχεται δριμύτερη ως νεοφιλελεύθερη ιδεολογία. Πατέρας της είναι ο Μίλτον Φρίντμαν, πρώτοι ενθουσιώδεις εραστές της (παραλείπεται αιδημόνης η Χιλή του Πινοσέτ) ο Ρόναλντ Ρέγκαν και η Μάργκαρετ

Θάτσερ και στόχοι-θύματα τα δημόσια αγαθά και οι εργασιακές κατακτήσεις. Το ξήλωμα των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και η μετατροπή τους σε εμπορεύματα αρχίζει να γενικεύεται στις αρχές της δεκαετίας του '80 και καλπάζει μετά την κατάρρευση του «αντίπαλου δέους» της Σοβιετικής Ένωσης το 1989. Η τελική έφοδος πραγματοποιείται όπως πάντα, μετά από μια μεγάλη οικονομική κρίση. Συνέβη πρόσφατα και σήμερα ζούμε τις οδυνηρές συνέπειές της.

«Τα πάντα ρει» όπως διορατικά επισήμανε ο Ηράκλειτος και μάλιστα σε όλες τις χρονικές κλίμακες: Περνώντας από τη μακροκλίμακα της κοσμολογίας στη γεωμορφολογική πλανητική μας εξέλιξη και φτάνοντας μέχρι τη μικροκλίμακα της ανθρώπινης ιστορίας, διαπιστώνουμε ότι από φιλοξενούμενοι ενός τμήματος της γης γίναμε κατακτητές και άπληστοι εκμεταλλευτές του συνόλου της πανίδας και της χλωρίδας της

Πώς φτάσαμε σε αυτό το παγκόσμιο ασφυκτικό εργασιακό περιβάλλον, μικρό υποσύνολο του οποίου είναι η ανέχεια και η υποταγή των συναδέλφων μηχανικών;

και από μικρές ελεύθερες αταξικές ομάδες μετασχηματιστήκαμε σε πολυάνθρωπες, εγκλωβισμένες και κοινωνικά διαστρωματωμένες τάξεις καταπιεζόντων και καταπιεζομένων. Σπεύδοντας ασυλλόγιστα με συνεχώς αυξανόμενες πληθυσμιακές και κερδοσκοπικές ταχύτητες, φαίνεται ότι πετύχαμε κατά τις τελευταίες δεκαετίες την πραγμάτωση του απόλυτα εφιαλτικού ονείρου: Εκχωρήσαμε στην παγκόσμια αγορά τις πλουτοπαραγωγικές μας πηγές, όλη την υπεραξία τής μέχρι σήμερα ανθρώπινης εργασίας, τις κοσμικές εξουσίες και τις τύχες μας. Δημιουργήσαμε μια πανίσχυρη αυτοκρατορία με διαφορετικά προσώπεια, προσαρμοσμένα κάθε φορά στον παραπλανητικό και κατακτητικό στόχο της για τον καθέναν μας:

- Καλλιέργεια της έμφυτης, δυστυχώς, απληστίας και αλαζονείας μας.

- Πλύση εγκεφάλου, παραπλάνηση και υποδούλωση του εγώ μας στις σειρήνες των προσφορών φανταχτερών και άχρηστων στολιδίων

και ανθυγιεινών συνθηκών.

- Μετατροπή της ατομικής και συλλογικής μας συνείδησης σε αγχώδες και άναρχο τρέξιμο: Των εκόντων πίσω από τα καταναλωτικά τεραστουργήματα, των μη εκόντων μέσα από το φάσμα της πλήρους εξαθλίωσης και όλων κάτω από το μαστίγιο των ιερών του παγκόσμιου τζόγου.

Η μεγάλη πλειοψηφία των συνανθρώπων μας, οι μη έχοντες, επανέρχονται σήμερα στην εποχή της οικονομικής εξαθλίωσης, που ισοδυναμούσε πάντοτε με συγκαλυμμένη δουλεία. Στον μειοψηφικό μας «ανεπτυγμένο κόσμο» οι υπάρχουσες θετικές για το κοινωνικό σύνολο θεσμικές και λειτουργικές διαφορές, σε σχέση με τη δουλεία των αντίστοιχων προγόνων μας της γεωργοκτηνοτροφικής περιόδου, ξηλώνονται σταδιακά από τη νέα παγκόσμια αυτοκρατορία. Όλοι βλέπουμε σήμερα, πώς αντιμετωπίζεται από τους ναούς της αγοράς η ουσία της εξαθλίωσης των ανέργων, των χαμηλόμισθων και των χαμηλοσυνταξιούχων και στο δικό μας τεχνικό περιβάλλον ζούμε το τελευταίο «δώρο» της, την επιχειρούμενη άνευ όρων υποταγή της ουσιαστικά ελεύθερης άσκησης του επαγγέλματος των μηχανικών.

Περιμένοντας εναγώνια την αφύπνιση της κρίσιμης μάζας που θα γεννήσει το «συμβάν της Ιστορίας» για την ανατροπή αυτής της αυτοκαταστροφικής και αδιέξοδης πορείας μας, ως ξανασκεφτούμε τις κοινωνικοπολιτικές επιλογές μας -έστω και καθυστερημένα, όπως εγώ- και ως δραστηριοποιηθούμε στο ειδικό πρόβλημα της επιχειρούμενης συρρίκνωσης της κοινωνικής αξίας του επαγγέλματος του μηχανικού, ο καθένας από το δικό του μετερίζι: Συστράτευση με τις τεκμηριωμένες κοινές θέσεις της διοίκησης του ΤΕΕ και των επιμέρους συλλόγων του, αναλυτική προβολή του θέματος στον φιλικό και επαγγελματικό μας κύκλο. Στόχος είναι η ευρύτερη δυνατή συνειδητοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων της υποταγής και ανέχειας των μηχανικών, όχι μόνο στο οξέτατο αναπτυξιακό μας πρόβλημα, αλλά και στη διασφάλιση της ποιότητας της ατομικής ζωής κάθε βιοπαλαιστή πολίτη. Στο πνεύμα μιας παλαιότερης παρέμβασής μου για το Ασφαλιστικό μας, με τη βοήθεια σκέψεων του Ilya Prigogine, επιτρέψτε μου να συνοψίσω τη συνέχεια: «Ο συνεχής αγώνας για την αποδέσμευση από τις βολικές παρακμιακές επιλογές, ως τίμημα της ελευθερίας, δίνει νόημα στην ταπεινότητα της ύπαρξής μας», αλλά και παράγει σοφία -παρά την αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι- όπως γλαφυρά συμπληρώνει ο Milan Kundera.

Α. Ενόψει νέου Ρυθμιστικού και επικαιροποίησης του συνολικού σχεδιασμού, στο πλαίσιο της Βιώσιμης και Αειφόρου Ανάπτυξης, μία από τις σημαντικότερες παραμέτρους που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, είναι εκείνη της αντιμετώπισης των Αντιπλημμυρικών Έργων, καθώς επίσης των Έργων Αποχέτευσης και Επεξεργασίας Λυμάτων της Μείζονος Πρωτεύουσας.

Ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο Ανάπτυξης, βασισμένο στις προδιαγραφές σύνταξης του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού, πρέπει να περιλαμβάνει και τα παραπάνω έργα.

Στις συνθήκες του λεκανοπεδίου, λαμβάνοντας υπόψη, αφενός μεν το ιστορικό στον Τομέα των Πλημμυρών, αφετέρου τις μεγάλες πυρκαγιές που κατέστρεψαν εκατοντάδες χιλιά-

Εξάλλου το νεοφιλελεύθερο μοντέλο, αντίπαλο του μοντέλου του «Κράτους Πρόνοιας», δεν δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην πρόληψη, δηλαδή στην κατασκευή Έργων Υποδομής, που θα προφυλάξουν από θεομηνίες - φυσικές καταστροφές, κατοικημένες περιοχές, ανθρώπινες ζωές, εγκαταστάσεις και φυσικό περιβάλλον.

Για τα αντιπλημμυρικά έργα στην Αττική (διευθέτηση του ρέματος της Εοσιατιάς και της Γικροδαφνέζας για την αντιμετώπιση των ομβρίων της Πάρνηθας, της διευθέτησης της λεκάνης απορροής του Ερασίνου, για την αντιμετώπιση των ομβρίων υδάτων του Πεντελικού Όρους, της διευθέτησης της λεκάνης απορροής της Ραφήνας, αλλά και για άλλα έργα μικρότερης κλίμακας αλλά εξίσου ση-

Κατά συνέπεια κατά το σχεδιασμό, κριτήριο διαχωρισμού σε τομείς σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποτελούν τα όρια των καλλικρατικών δήμων. Η κατασκευή πολλών βιολογικών καθαρισμών, σχεδόν τόσων όσα είναι και οι Δήμοι, δεν είναι η ενδεδειγμένη λύση. Αυτό για παράδειγμα που πάει να γίνει στην Ανατολική Αττική θα έχει συνέπειες:

- υπερβολικά αυξημένου κόστους κατασκευής,

- μεγαλύτερης κατανάλωσης ενέργειας για τη λειτουργία τους,

- μεγαλύτερου λειτουργικού κόστους (προσωπικό, αναλώσιμα υλικά κλπ.).

Πέραν όμως των άλλων πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει η δημιουργία λιγότερων στον αριθμό, αλλά μεγαλύτερης δυναμικότητας

μάτων της Ψυττάλειας.

Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω, θεωρείται εύλογο ότι απαιτείται να γίνει Ορθολογικός Κεντρικός Σχεδιασμός για τα δίκτυα ακαθάρτων και τα ΚΕΛ της Μείζονος Περιφέρειας Πρωτεύουσας και ιδιαίτερα της Ανατολικής Αττικής.

Ο υπόψη σχεδιασμός θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας όλων των δεδομένων από μια κεντρική υπηρεσία του υπουργείου ευρύτερης εμβέλειας (εθνικής), η οποία είναι εύλογο να έχει και την ευθύνη υλοποίησης τέτοιων έργων. Η υπηρεσία αυτή, πέραν του σχεδιασμού, συντάσσει προδιαγραφές και συμβάσεις έργων, αναλαμβάνει την επίβλεψη των μελετών και την κατασκευή των έργων και εποπτεύει τη συντήρηση και λειτουργία τους.

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Προτεραιότητα τα αντιπλημμυρικά και αποχετευτικά έργα στην πρωτεύουσα

δες στρέμματα δασώδους έκτασης στους ορεινούς όγκους της Πάρνηθας και της Πεντέλης, σε συνδυασμό με τη διαχρονική αυθαιρεσία πάσης φύσεως (μπάζωμα ρεμάτων κλπ.), θα πρέπει στα έργα πρώτης ιεράρχησης να ενταχθούν και τα παραπάνω έργα, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού.

Δυστυχώς, τα έργα αυτά δεν ήταν και δεν είναι διαβαθμισμένα στις ιεραρχήσεις της Πολιτείας, αφενός λόγω της αποσπασματικότητας (έλλειψη κεντρικού και περιφερειακού σχεδιασμού) και αφετέρου, γιατί απλά δεν είναι από εκείνα τα έργα που «μαζεύουν ψήφους», τουλάχιστον εμφανώς (με γυμνό μάτι). Δεν είναι έργα βιτρίνας. Μέχρι σήμερα από τις κυβερνήσεις διατέθηκαν ελάχιστες πιστώσεις.

μαντικά) έχω αναφερθεί σε προηγούμενο άρθρο.

Β. Η Μείζων Πρωτεύουσα, με την πάροδο του χρόνου, επεκτείνεται συνεχώς και βεβαίως τα όριά της αλλάζουν. Εντάσσονται νέες περιοχές στο σχέδιο, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται συνεχώς σημαντική πληθυσμιακή αύξηση, ιδιαίτερα στη Δυτική και Ανατολική Αττική.

Η φιλοσοφία του σχεδιασμού για τα αντιπλημμυρικά έργα, βασισμένη στις συνθήκες του λεκανοπεδίου, στην απομόνωση περιοχών που αποτελούν λεκάνες (τομείς) απορροής των επιφανειακών υδάτων, πρέπει να είναι η ίδια και για το σχεδιασμό των δικτύων ακαθάρτων και των κέντρων επεξεργασίας λυμάτων, περιοχών όπως της Ανατολικής Αττικής. Απαιτείται δηλαδή ο καταρχήν διαχωρισμός σε αυτοτελείς τομείς, που καθορίζεται από τη μορφολογία κυρίως του εδάφους (ανάγλυφο).

Κέντρων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΚΕΛ), αυτά παρουσιάζουν και μεγαλύτερη αδράνεια από τα μικρότερη, τα οποία επηρεάζονται αρνητικά, αφού η κακή ποιότητα των εισερχομένων λυμάτων μπορεί εύκολα να οδηγήσει τις εκροές εκτός επιτρεπομένων ορίων, μέχρι και να τις θέσει εκτός λειτουργίας.

Θέμα σχεδιασμού είναι, επίσης, η πρόβλεψη του αρνητικού φαινομένου, σύμφωνα με το οποίο η Ψυττάλεια σήμερα να λειτουργεί για εξυπηρετούμενο πληθυσμό μεγαλύτερο απ' αυτόν για τον οποίο σχεδιάστηκε, ενώ το Κέντρο Επεξεργασίας Λυμάτων της Μεταμόρφωσης να λειτουργεί με μικρότερο της δυναμικότητάς του.

Επίσης, θέμα σχεδιασμού είναι το γεγονός, ότι τα βιομηχανικά απόβλητα των βορείων περιοχών του λεκανοπεδίου παρακάμπτουν το ΚΕΛ Μεταμόρφωσης και μέσω του Παρακηφίσιου αποχετευτικού αγωγού φθάνουν ανεπεξέργαστα στο Κέντρο Λυ-

- Το κομμάτι της ΓΔΕ του Υπ. Υποδομών θα πρέπει να είναι η προβλεπόμενη από το νόμο Κεντρική Υπηρεσία του Κράτους, που σε συνεργασία με το ΥΠΕΚΑ θα εντάξει τα Δημόσια Έργα στον Εθνικό Χωροταξικό Σχεδιασμό.

- Η τεχνολογία που έχει αποκτήσει μια Κεντρική Υπηρεσία (στην προκειμένη περίπτωση η ΕΥΔΕ Αποχέτευσης, Επεξεργασίας, Λυμάτων Μείζονος Πρωτεύουσας - ΑΕΛΜΠ) στην υπάρχουσα οικονομική κρίση μπορεί να πετύχει εξοικονόμηση χρόνου, χρήματος και καλύτερη ποιότητα έργου, αφού διαθέτει υψηλού επιπέδου τεχνολογία, αλλά και αποδεδειγμένη ικανότητα στην αφομοίωση και εφαρμογή νέων τεχνολογιών σ' ολόκληρο το φάσμα: του σχεδιασμού - των προδιαγραφών - των συμβάσεων - της εποπτείας, για έργα τόσο σημαντικά, μεγάλα και, ειδικά, εθνικής σημασίας.

Εξάλλου στο ΠΔ180/83 με το οποίο καθορίζονται οι αρμοδιότητες

* Μέλος της Διοικούσας Επιτροπής (Δ.Ε.) του ΤΕΕ

** Πολιτικός Μηχανικός

*** Χημικός Μηχανικός

της Υπηρεσίας, μεταξύ άλλων, αναφέρεται η επίβλεψη και ο άμεσος έλεγχος της εκτέλεσης του ειδικού και σημαντικού έργου της Αποχέτευσης και της Επεξεργασίας Λυμάτων της Μειζονος Πρωτεύουσας. Η Υπηρεσία αυτή απέδειξε στην πράξη ότι ως Προϊοσταμένη Αρχή και Διευθύνουσα Υπηρεσία επάξια ανταποκρίθηκε στο Σχεδιασμό, στη Μελέτη και την Κατασκευή ενός μεγάλου και ειδικού έργου όπως είναι η Ψυττάλεια.

Η προσπάθεια ορισμένων κύκλων να καταργήσουν μάχιμες και αποτελεσματικές ΕΥΔΕ προκειμένου να δοθούν στον ιδιωτικό τομέα και σε ορισμένες περιπτώσεις στους δήμους και στην περιφέρεια, αρμοδιότητες του κεντρικού Υπουργείου, υποβαθμίζοντας τις Τεχνικές Υπηρεσίες του Δημοσίου, απορρυθμίζοντας συνολι-

κό θα πρέπει να τηρούνται τα προβλεπόμενα όρια της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ, πράγμα που δεν τηρείται για μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους. Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι η οικολογική κατάσταση του αποδέκτη εξαρτάται από τα εσωτερικά ύδατα που εισρέουν σ' αυτόν.

Εάν η κατάσταση αυτή συνεχιστεί, θα υποβαθμιστεί η οικολογική κατάσταση του αποδέκτη λόγω και του μεγάλου μεγέθους και του σταθμού.

• Επισημαίνεται σύμφωνα με μετρήσεις του ΕΛΚΕΘΕ, ότι η κατάσταση του σταθμού S7 της Ψυττάλειας που αναφέρεται ως προς το δείκτη

5.500.000 μονάδες ισοδύναμου πληθυσμού, φθάνοντας στα όρια της μέγιστης δυναμικότητας του κέντρου.

• Ακόμη, η λειτουργία των εγκαταστάσεων επηρεάζεται από φαινόμενα αφρισμού και διόγκωσης της βιομάζας και έχει εντοπιστεί παρουσία νηματοειδών λόγω των ανεξέλεγκτων απορριψίμων βιομηχανικών αποβλήτων στο δίκτυο. Τα φαινόμενα επιδεινώνονται από την ύπαρξη λιπών και ελαίων και είναι έντονα τους χειμερινούς μήνες λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών.

• Το 2007 κρίθηκε σκόπιμη και εκπονήθηκε εμπειρογνομosούνη σχετι-

των έργων της Β' φάσης της Ψυττάλειας έγινε λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα που υπήρχαν το 1996, τα σημερινά όμως αποκλίνουν αισθητά των προβλέψεων για τον οριζοντα σχεδιασμό του έργου, που ήταν το 2020.

• Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω και πριν είναι πολύ αργά θα πρέπει:

- να υλοποιηθούν άμεσα πρόσθετα έργα επέκτασών και λειτουργικών παρεμβάσεων για τη βελτιστοποίηση και σταθεροποίηση της ποιότητας της τελικής εκροής,

- να εκπονηθούν άμεσα οι μελέτες υλοποίησης νέων εγκαταστάσεων προχωρημένης επεξεργασίας στην Ψυττάλεια για παραγωγή νερού κατάλληλου για επαναχρησιμοποίηση,

- άμεσα να εκπονηθούν οι μελέτες και να υλοποιηθούν τα απαιτούμενα κεντρικά δίκτυα μεταφοράς των έτοιμων προς επαναχρησιμοποίηση μετά την προχωρημένη επεξεργασία εκροών.

• Τα παραπάνω προτεινόμενα έργα επέκτασης και αναβάθμισης της Ψυττάλειας, καθώς επίσης και εκείνα της προχωρημένης επεξεργασίας για παραγωγή νερού μπορούν να ενταχθούν προς χρηματοδότηση από το ΕΠΙΠΕΡΑΑ στο ΕΣΠΑ.

των **ΘΑΝΑΣΗ ΜΠΟΥΜΗ***
ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΤΣΟΥΚΗ**
ΣΤΕΛΛΑΣ ΠΑΝΑΓΟΥΛΗ***

κότερα τη λειτουργία του, καταστρατηγώντας την ισχύουσα νομοθεσία, είναι πρακτικές βλαβερές.

Εξάλλου τα έργα που αναφέρουμε στο κεφάλαιο αυτό δεν μπορούν να υλοποιηθούν με τη μορφή των παραχωρήσεων, όπως γίνεται με τις εθνικές οδούς, γιατί δεν παρουσιάζουν ανταποδοτικότητα.

Αναλυτικότερα για τα έργα της Ψυττάλειας θα πρέπει ν' αναφέρουμε τα εξής:

• Σύμφωνα με την Απόφαση 48392/939/28-03-2002, με την οποία τροποποιήθηκε η ΚΥΑ 5673/400/1997, η περιοχή του εσωτερικού Σαρωνικού κόλπου στην οποία εκβάλλει ο αγωγός επεξεργασμένων λυμάτων της Ψυττάλειας χαρακτηρίστηκε ευαίσθητη περιοχή και σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ και το ΠΔ 51/ΦΕΚ54Α/18-03-07 ανήκει στο Μητρώο των προστατευμένων περιοχών, που χρήζει για το σκοπό αυτό ιδιαίτερης προστασίας. Αυτό σημαίνει

της οικολογικής εκτίμησης είναι ήδη φτωχή και θα επηρεαστούν αρνητικά και οι σταθμοί που βρίσκονται σε μέτρια έως καλή κατάσταση όσο απομακρυνόμαστε από την Ψυττάλεια. (Σημείωση: Η κλίμακα είναι τετραβάθμια και χαρακτηρίζεται ως φτωχή, μέτρια, καλή και υψηλή.)

• Επιπλέον, σύμφωνα με την Απόφαση 50388/2704/Ε103/12-02-03, η Ψυττάλεια χαρακτηρίζεται βιομηχανική εγκατάσταση, η οποία θα πρέπει να παρακολουθείται λόγω πιθανής παρουσίας ουσιών του καταλόγου II της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ, στην είσοδο και την έξοδο της εγκατάστασης.

Οι έλεγχοι που έγιναν το 2007 από το Ελεγκτικό Συνέδριο της ΕΕ έδειξαν ότι η Ψυττάλεια λειτουργούσε οριακά, με εξυπηρετούμενο πληθυσμό 3.900.000 έναντι 3.500.000 που προέβλεπε ο σχεδιασμός για το 2020. Ο δε ισοδύναμος πληθυσμός με βάση τα φορτία εισόδου της εγκατάστασης, θεωρώντας ειδικό φορτίο BOD 60 gr ανά κάτοικο ανήρκετο σε

κά με τη λειτουργία του κέντρου Επεξεργασίας Λυμάτων της Ψυττάλειας από ειδικούς επιστήμονες εγνωσμένου κύρους.

• Το 2008 γίνεται νέα εμπειρογνομosούνη η οποία ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2009.

• Από τη νέα εμπειρογνομosούνη και τα πραγματικά γεγονότα, σήμερα διαπιστώνεται η οριακότητα στη λειτουργία ορισμένων μονάδων του Κέντρου Επεξεργασίας Λυμάτων εξαιτίας της σημαντικής αύξησης του εισερχόμενου φορτίου που οφείλεται:

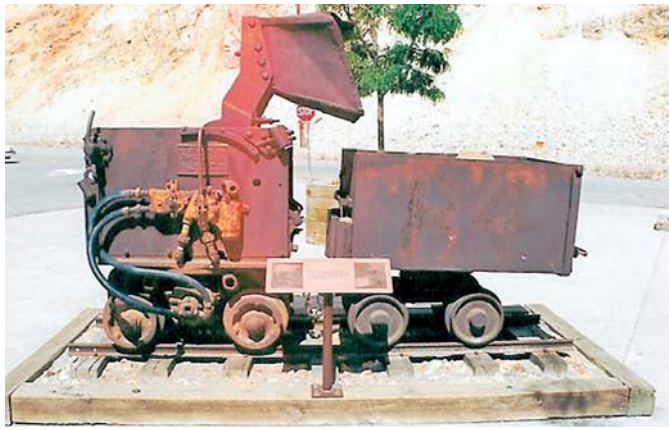
1. στην αύξηση του εξυπηρετούμενου δικτύου - πληθυσμού,
2. στην πληθυσμιακή αύξηση του Λεκανοπεδίου λόγω μετανάστευσης,
3. στην έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού εποπτείας τόσο του δικτύου αποχέτευσης όσο και του εξυπηρετούμενου πληθυσμού από τους σχεδιασμένους ήδη βιολογικούς,
4. στο σημαντικό ποσοστό των βιομηχανικών λυμάτων.

Επισημαίνεται ότι ο σχεδιασμός

Δ. Επίσης, θα πρέπει να μελετηθεί και να γίνει η επέκταση των εγκαταστάσεων του Κέντρου Λυμάτων Μεταμόρφωσης για την επεξεργασία των βιομηχανικών αποβλήτων που μέχρι σήμερα όπως είπαμε παραπάνω, παρακάμπτοντο το συγκεκριμένο κέντρο για να φθάσουν ανεπεξέργαστα στην Ψυττάλεια.

• Τέλος, θα πρέπει σύμφωνα με όσα είπαμε στην αρχή για το σχεδιασμό, να επανεξεταστούν τα έργα στην περιοχή της Ανατολικής Αττικής.

Όλα τα παραπάνω έργα είναι αναγκαία σήμερα, περισσότερο από ποτέ, αφού έχει αυξηθεί σημαντικά ο πληθυσμός της Μειζονος Πρωτεύουσας, έχουν αλλάξει τα όρια της και παράλληλα επαναπροσδιορίζονται οι χρήσεις γης στην Αττική, στο πλαίσιο επανεξέτασης για νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο αυτής.

Η Ελλάδα μας έχει ορυκτό πλούτο. Όχι επειδή το είχε κάποτε ο πρόεδρος της (τότε) ΕΟΚ, Γκαστόν Τορν (1981), ούτε επειδή γί-

και περιβαλλοντικά ασφαλής, ενταγμένη σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στενότητας πόρων, με πολλές προκλήσεις, αλλά και πολλές δεσμεύσεις. Επιπλέον, η ανάπτυξη αυτή πρέ-

ότι απαιτούνται για την ενίσχυση του επενδυτικού κλίματος και την άσκηση αποτελεσματικής διοίκησης στα θέματα του ορυκτού πλούτου.

1. Αναμόρφωση και κωδικοποίηση της λατομικής/μεταλλευτικής νομοθεσίας σε όλους τους επιμέρους τομείς με στόχο τη «βιώσιμη» εκμετάλλευση των εγχώριων ΟΠ, αλλά και την προσέλκυση νέων επενδύσεων. Εδώ περιλαμβάνονται:

Α) Προώθηση «λατομικού» νομοσχεδίου που θα ρυθμίζει την αδειοδότηση των λατομείων με κριτήριο τη «βέλτιστη αξιοποίηση και εξόφληση των κοιτασμάτων», αντί του υπάρχοντος σήμερα αυθαίρετου χρονικού ορίου, που τίθεται κατά την αδειοδότηση εκμετάλλευσης. Με τον τρόπο αυ-

ριοχών σε κάθε νομό.

Β) Αναθεώρηση του Κανονισμού Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών (ΚΜΛΕ, 1984), ήδη βρίσκεται στο τελικό στάδιο ολοκλήρωσής της. Εκσυγχρονισμός του Μεταλλευτικού Κώδικα (Ν.Δ. 210/1973), ιδιαίτερα στα θέματα μεταλλοκτησίας, κτηματολογίου μεταλλείων, αλλά και εγγυήσεων για την αποκατάσταση περιβάλλοντος και για τα μεταλλεία, όπως γίνεται για όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες ορυκτών μέσω των ΚΥΑ έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

2. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας σε όλο το επιστημονικό εύρος του κλάδου. Αξιολόγηση του ήδη υπάρχοντος ερευνητικού δυναμικού. Αξιολόγηση των 36 ανενεργών

10+ | στοχευμένες δράσεις για την αξιοποίηση

νετα για αυτόν πολύς «θόρυβος» (εστιαζόμενος μόνο στα πετρέλαια και στην άσχετη με αυτόν σύμβαση «Cooper») τον τελευταίο καιρό. Η Ελλάδα δεν είναι ούτε Ψωροκώσταινα, ούτε Ελντοράντο. Ο μεταλλευτικός κλάδος στη χώρα μας χαρακτηρίζεται από έντονη εξωστρέφεια (κατά 65% εξαγωγικός), ενώ παράλληλα απασχολεί στην εξόρυξη, αλλά και στις καθετοποιημένες μεταλλουργίες, 22 χιλιάδες εργαζομένους άμεσα και 90 χιλιάδες έμμεσα. Ο τζίρος του υπολογίζεται στα 2,5 δισ. ευρώ και αφορά κλάδους όπως η ενέργεια, τα δομικά υλικά, οι μεταλλουργίες νικελίου, αλουμινίου κλπ. ενώ αν συυπολογιστούν η τσιμεντοβιομηχανία, το ακυρόδεμα και οι κατασκευές, ο τζίρος υπερδιπλασιάζεται. Εντούτοις, τόσο η οικονομική κρίση όσο και το περιβαλλοντικό σύνδρομο NIABY ή Not-In-Any-Backyard («Όχι σε καμία αυλή») στο οποίο μετεξελίχθηκε το NIMBY, έχουν φέρει πολλά αδιέξοδα και έχουν συρρικνώσει σημαντικά όλα τα παραπάνω νούμερα.

Η ανάπτυξη της εξορυκτικής βιομηχανίας αποτελεί στρατηγική επιλογή για τον τόπο μας. Η ανάπτυξη αυτή πρέπει να είναι στοχευμένη, βιώσιμη

και κατάλληλες παρεμβάσεις να υπερκεράσει ένα σύνολο από εγγενή προβλήματα και ιδιαιτερότητες που επηρεάζουν καθοριστικά τη χωροθέτηση και τη «βιώσιμη» διαχείριση των ορυκτών πόρων (ΟΠ) και των δραστηριοτήτων εκμετάλλευσής τους.

Οι τηλεοπτικές αναφορές είναι θετικές, αλλά αφορούν μόνο το πρώτο στάδιο της αφύπνισης. Προϋπόθεση επιτυχίας είναι η ειλικρινής πολιτική βούληση, αλλά και η συνδρομή τόσο των επιχειρήσεων όσο και των υπόλοιπων κοινωνικών εταίρων, ώστε να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον, με κατάργηση των πάσης φύσεως εμποδίων και αντικινήτρων.

Παρακάτω δίνονται ορισμένες ενδεικτικές παρεμβάσεις θεσμικού ή γενικότερου χαρακτήρα που θεωρούμε

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΤΣΕΦΕΡΗ*

τό, θα επιτρέπεται ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων μέχρι την εξάντλησή τους, θα αποφεύγεται η ληστρική εκμετάλλευση και θα περιοριστούν οι αλόγιστες επεμβάσεις σε νέες περιοχές. Πρέπει, επίσης, να προωθηθεί και η αποσαφήνιση των όρων αδειοδότησης και λειτουργίας των εξορυκτικών επιχειρήσεων σε προστατευόμενες περιοχές (περιοχές «Natura» κλπ.) ώστε να εξειδικευθεί στην ελληνική πραγματικότητα τόσο η ευρωπαϊκή νομοθεσία όσο και η πρωτοβουλία της ΕΕ για τη δημιουργία σχετικού καθοδηγητικού εγγράφου. Ολοκλήρωση του χαρακτηρισμού λατομικών πε-

δημόσιων μεταλλείων, για ορισμένα των οποίων στο παρελθόν είχε εκδηλωθεί διεθνές ενδιαφέρον, προκειμένου στη θετική περίπτωση να επακολουθήσουν οι διαγωνιστικές διαδικασίες μίσθωσης. Επίσης, αξιολόγηση των «εξηρημένων υπέρ του Δημοσίου» περιοχών της χώρας (Ν. 4433/64), και να υπάρξουν και για αυτές διαδικασίες εκδήλωσης ενδιαφέροντος και μίσθωσης. Σταδιακή εκκαθάριση του μητρώου των 1.500, περίπου, οριστικών Παραχωρήσεων Μεταλλείων (ΠΜ), καθώς και των αδειών μεταλλευτικών ερευνών (ΑΜΕ) των νομαρχιών ώστε να αποδεσμευθούν, επίσης, χώροι για μεταλλευτική έρευνα. Στα ενεργειακά ορυκτά η έρευνα προτείνεται να εστιαστεί στο αντικείμενο της «Δέσμμευσης και γεωλογικής α-

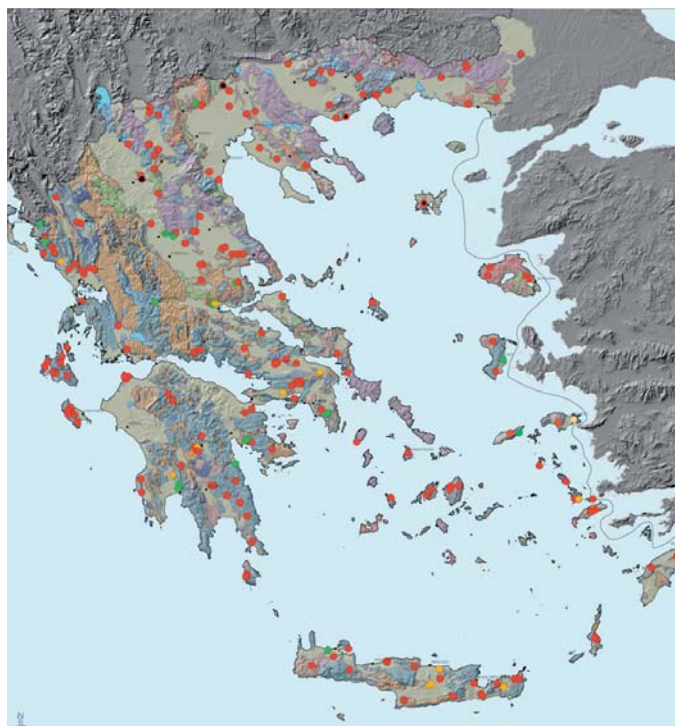

* Δρ. Μηχανικός ΕΜΠ,
<http://www.oryktosploutos.net>

ποθήκευσης του CO₂ (CO₂ Sequestration)» που αποτελεί θέμα αιχμής, αλλά και επιβίωσης για τον τομέα των ενεργειακών ορυκτών.

3. Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού της χώρας. Θεσμικές παρεμβάσεις στον Ν.3175/2003 και διενέργεια πλειοδοτικών διαγωνισμών ώστε να ερευνηθούν περαιτέρω και να μισθωθούν τα πιθανά και βεβαιωμένα γεωθερμικά πεδία στα νησιά του Αιγαίου και σε χώρους στη Βόρεια Ελλάδα, ιδιαίτερα όπου υπάρχουν οι πιθανότητες εντοπισμού θερμοκρασιών της τάξης των 150°C (για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας). Θεσμικές παρεμβάσεις, αλλά και κίνητρα στο θέμα της αβαθούς γεωθερμίας για θέρμανση-ψύξη κατοικιών όπου υπάρχουν οι

Βεύης και να ληφθούν οι σημαντικές πολιτικές αποφάσεις για την τύχη των υπαρχόντων μεγάλων λιγνιτικών κοιτασμάτων της Ελασσόνας και της Δράμας. Επίσης, για λόγους οικονομικότητας, αλλά και περιβαλλοντικής προστασίας, θα πρέπει να προωθηθούν οι νέες τελευταίες γενιάς λιγνιτικοί σταθμοί (π.χ. η μονάδα Μελίτης II). Όλοι οι Έλληνες οφείλουν να θυμούνται ότι τα φτηνά τιμολόγια οφείλονται στον «φτωχό και ευτελή» λιγνίτη (θερμογόνος ισχύς 5-10 φορές μικρότερη του πετρελαίου) και σε όλους εκείνους που για δεκαετίες εμπέδωσαν την τεχνολογία ή ανέκτησαν την εξόρυξη και τη λειτουργία των ΘΗΣ, μετατρέποντάς τον έτσι σε δημόσιο αγαθό.

του ορυκτού μας πλούτου

προοπτικές, λείπουν, όμως, τα ανάλογα αναπτυξιακά κίνητρα. Αναθεώρηση του Κανονισμού Γεωθερμικών Εργασιών (ΚΓΕ).

4. Έρευνα και αξιοποίηση των υδρογονανθράκων. Το νομικό πλαίσιο (Ν.2289/95) πρέπει να συμπληρωθεί ώστε ο νεοσύστατος φορέας να προβεί σε πρώτη φάση στην αξιολόγηση των υφιστάμενων δεδομένων, δηλ. των 24 χερσαίων και θαλάσσιων χώρων σχετικού ενδιαφέροντος που «παραδόθηκαν» από τα ΕΛΠΕ το 2007 στο τότε ΥΠΑΝ και να ακολουθήσουν στη συνέχεια σχετικοί διαγωνισμοί.

5. Αξιοποίηση των εθνικών ενεργειακών ορυκτών. Απαιτείται να προχωρήσει άμεσα ο διαγωνισμός για την εκμετάλλευση του λιγνιτωρυχείου της

6. Προώθηση δράσεων για τα περιβαλλοντικά ή δυσεύρετα ορυκτά, π.χ., ατταπουλιγίτη, ζεόλιθο, διατομίτη, ολιβίνη, μπεντονίτη, περλίτη, ελαφρόπετρα κλπ. αλλά και του αξιότατου αλλά πολλαπλώς παραμελημένου ελληνικού μαρμάρου. Λήψη πολιτικών αποφάσεων που αφορούν διευκρίνιση της θέσης απέναντι σε σημαντικές επενδυτικές προτάσεις δισεκατομμυρίων ευρώ που εκκρεμούν (π.χ. για χρυσό, χαλκό στη Χαλκιδική και στη Θράκη), αλλά και προβληματικές επιχειρήσεις στρατηγικού χαρακτήρα (π.χ. «Λάρκο») και είτε προωθησή τους είτε απόρριψή τους ώστε να μην αιωρούνται «σκιές» για τον τομέα.

7. Προώθηση δράσεων ορθολογικής διαχείρισης εξορυκτικών απο-

βλήτων με μείωση της παραγωγής, ανάκτηση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση υλικών στο πλαίσιο της ενσωματωμένης οδηγίας 2006/21/ΕΚ. Επίσης, δράσεων αποκατάστασης παλαιών, ανενεργών λατομείων/ορυχείων (π.χ. εγκατάσταση μονάδων ΑΠΕ κλπ.) και έντονα ρυπασμένων χώρων.

8. Απλοποίηση όλων των διαδικασιών αδειοδότησης των εξορυκτικών έργων. Μείωση της γραφειοκρατίας, προτυποποίηση εντύπων και διαδικασιών, κατάργηση χρονοβόρων πρακτικών και υπηρεσιών. Για παράδειγμα, η ΜΠΕ (Ν. 3010/2002) και η Τεχνική Μελέτη του έργου (άρθρο 4 του ΚΜΛΕ), μπορούν πλέον να αποτελούν ξεχωριστά κεφάλαια μιας ενιαίας μελέτης. Πιλοτική εφαρμογή του «one stop shop» για έναν τομέα, π.χ., τα βιομηχανικά ορυκτά.

9. Προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα. Ολοκλήρωση και ενίσχυση της βάσης latomet.gr. Επίσης, δημιουργία Εθνικής Βάσης Δεδομένων ΟΠ, καθώς και αρχείου δειγματοληπτικών πυρήνων γεωτρήσεων από τις μεταλλευτικές έρευνες. Και τα δύο μαζί, μπορούν και πρέπει να μετεξελεχθούν σε επενδυτικό εργαλείο.

10. Παρεμβάσεις στα θέματα ηλεκτρικών μηχανισμών και πρακτικών,

με στόχο την ασφάλεια και τον περιορισμό των ατυχημάτων στους εργασιακούς χώρους. Εδώ μπορούν να περιληφθούν: Α. Η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των Επιθεωρήσεων Μεταλλείων ώστε να έχουν αποκλειστικά ελεγκτικό χαρακτήρα και άμεση ενίσχυσή τους με υλικοτεχνική υποδομή και κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό. Β. Η θεσμοθέτηση της επιχειρηματικής ευθύνης και η απαρέγκλιτη εφαρμογή της ενσωματωμένης αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» (Π.Δ. 148/09).

(10+1) Ανάληψη ενημερωτικής εκστρατείας με σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού, την αλλαγή νοοτροπίας και την αντιστροφή του αρνητικού κλίματος που έχει διαμορφωθεί στην κοινωνία απέναντι στον εξορυκτικό κλάδο. Η εξωστρέφεια, η αντικειμενική ενημέρωση για την αξία και τη χρηστικότητα του τομέα και η διαφάνεια στις σχέσεις με τοπικές κοινότητες και φορείς, αποτελούν τα ισχυρότερα όπλα μιας τέτοιας εκστρατείας. Για το σκοπό αυτό, απαιτείται η προώθηση μιας αποτελεσματικής σχέσης μεταξύ πολιτείας, πανεπιστημίων, γεωλογικών ινστιτούτων και εξορυκτικής βιομηχανίας ώστε με την από κοινού ανταλλαγή απόψεων και πρακτικών, να αντιμετωπιστεί η πρόκληση του αρνητικού κλίματος. ■

